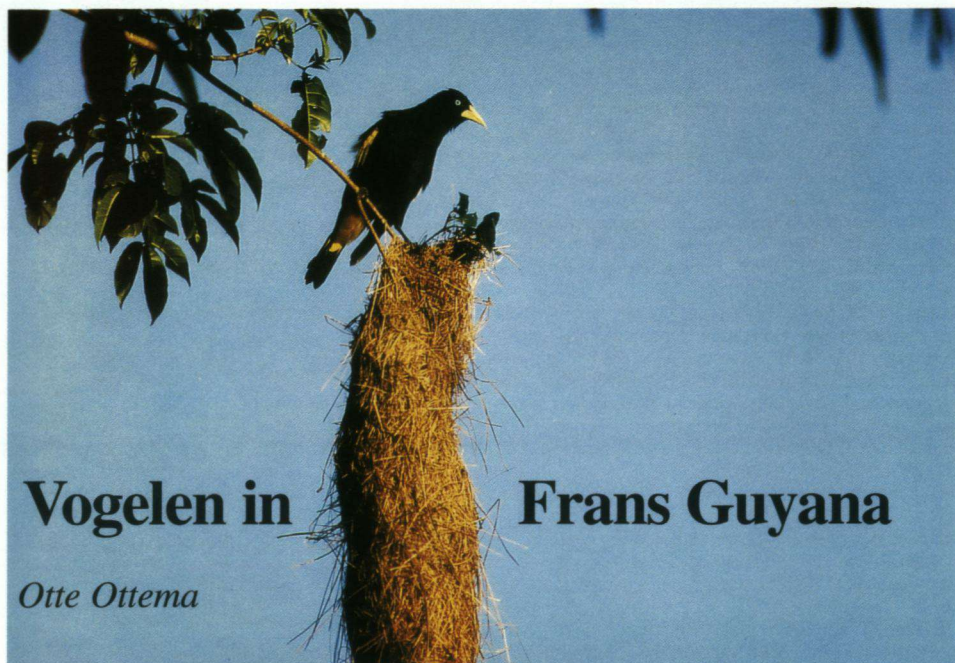

Frans Guyana is rijk aan vogels. In de omgeving van de kust is het waarnemen van soorten zoals steltlopers, reigers en eenden er betrekkelijk eenvoudig, maar wanneer men verder het binnenland intrekt wordt het kijken naar vogels steeds moeilijker. In dit artikel worden de landschapstypen en een aantal daarin voorkomende soorten beschreven.

Landschapstypen

Er zijn vijf duidelijk verschillende landschapstypen te onderscheiden. Vanuit zee op een paar kleine eilandjes na, eerst een wadvlakte, dan een mangrovekust, die op enkele plaatsen is onderbroken door een strand met een lage strandwal en vervolgens moerassen. Daarachter liggen de savannen en ten slotte het oerwoud, te onderscheiden in savannebos, laaglandregenwoud en het hooglandregenwoud. Ver in het binnenland bevinden zich ook nog natuurlijke savannen. De laatste twee biotopen zullen hier niet verder ter sprake komen. Het geheel wordt doorsneden door een aantal grote en kleinere rivieren en een ontelbaar aantal kreken en kreekjes. Aan de benedenloop van verscheidene grote rivieren bevinden zich grote getijdengebieden die aan de Biesbosch doen denken.

Île du Grand-Connétable

Dit kleine eilandje is uiterst belangrijk voor de vogels. Vroeger werd hier guano gewonnen. Het eiland dankt zijn onnatuurlijke vorm aan de winning van deze waardevolle vogelpoep. Nu is het een reservaat. Er broeden maar vijf soorten, maar wat voor soorten: Amerikaanse Fregatvogels *Fregata magnificens*, Noddy's *Anous stolidus*, Bonte Sterns *Sterna fuscata*, Koningssterns *Sterna maxima* en de Cayennestern *Sterna eurygnatha*, nauw verwant aan de Grote

Stern *Sterna sandvicensis*. Deze laatste heeft in Frans Guyana maar twee belangrijke broedplaatsen waarvan dit eilandje er één is. De Roodsnavelkeerkringvogel *Phaethon aethereus* broedde hier tot aan het begin van deze eeuw. Ik was één van de gelukkige getuigen van de enige recente waarneming van deze soort hier, die in april 1996 werd gedaan.

Wadden

De wadden van Frans Guyana zijn verge-

Foto boven: De Geelstuitbuldelspreeuw *Cacicus cela* leeft in kolonies die soms wel meer dan honderd nesten bevatten.
Foto: Wim Klomp.

lijkbaar met die in Nederland, hoewel de eilanden er ontbreken. Het gebied is zeker tienmaal zo groot en strekt zich uit voor de kusten van Venezuela, de drie Guyana's en Brazilië. Het is er veel warmer door de ligging vlak bij de evenaar. Voor de steltlopers is het gebied daardoor nog belangrijker. Het hele jaar door kan men er vele Noord-Amerikaanse steltlopers aantreffen met als uitschieters de maanden oktober, februari en maart. Enorme wolken Grijs Strandlopers *Calidris pusilla* vullen dan het luchtruim. Ertussen bevinden zich Alaskastrandlopers *Calidris mauri*, die daarvan niet zijn te onderscheiden (Haverschmidt & Mees 1994). In winterkleed zijn gegevens over snavelengte en sekse daarvoor onontbeerlijk. Ook de beide soorten geelpootruiter zijn in groten getale aanwezig. Cayenne is een uitstekende plek om deze steltlopers te leren kennen. Men kan er gemakkelijk meer dan tien verschillende soorten aantreffen. Drie soorten reigers zijn er algemeen. Ze jagen ieder op een verschillende manier. Vooral de Witbuikreiger *Egretta tricolor* valt op, terwijl hij zich zo plat mogelijk sluipend over het wad beweegt, de hals ingetrokken, klaar voor de dodelijke stoot. Vliegend zijn er dan nog de vele soorten sterns, de Lachmeeuw *Larus atricilla*, Amerikaanse Schaarbekken *Rhynchops niger* en soms een groep Rode Ibissen *Eudocimus ruber*. Deze laatste soort wordt bedreigd en er wordt in Frans Guyana helaas nog op gejaagd, hoewel hij sinds 1986 ook hier volledig is beschermd.

Kust

De kust is voortdurend in beweging. Strandwallen verplaatsen zich. Door de mangrove groeit het wad dat voor een strand is gelegen dicht of wordt op een andere plaats juist weer weggespoeld. De zee stapelt de ontwortelde bomen dan op het strand. Op enkele plaatsen zijn geen mangroven of strandwallen en daar bereikt de zee het moeras. Vermoedelijk verplaatst de kust zich zeewaarts. Ze heeft dat in ieder geval in een recent verleden gedaan, wat te zien is aan oudere strandwallen die de moerassen parallel aan de kust doorsnijden en die zijn te herkennen aan de Mauritiuspalmen die er op groeien. Deze verplaatsing zeewaarts wordt mogelijk gemaakt door het slib en zand, dat zijn oorsprong in de Andes vindt en via de Amazone en de westwaarts

gerichte zeestroom voor en op de kust wordt gedeponeerd. De mangrovenbossen, die verreweg het grootste deel van de kust uitmaken, bieden nestgelegenheid aan de reigers en ibissen die er in grote kolonies in broeden. Ze zijn moeilijk toegankelijk. Op een klein aantal plaatsen kan men ze tot aan de rand te voet naderen, anders is men aangewezen op een boot. Er zijn een aantal soorten vogels die zich uitsluitend in de mangroven ophouden, bijvoorbeeld de Tweekleurige Spitsnavel *Conirostrum bicolor*, een klein blauwgrijs, groengeel vogeltje uit de *Parulidae* (boszangerfamilie), dat daar erg algemeen is. Een zeer spectaculaire vogel die hier alleen in de begroeiing op het strand en in de smalle duinenrij daarachter is te vinden, is de Amerikaanse Oehoe *Bubo virginianus*. Deze uil heeft onder andere jonge zeeschildpadjes op het menu staan en is in de periode dat deze uit het ei kruipen, dan ook vrij gemakkelijk waar te nemen. Op sommige strandjes broedt de Dikbekplevier *Charadrius wilsonia*.

De Jabiroe *Jabiru mycteria* is een zeldzame gast. In 1998 werden er vijf in de rijstvelden bij Mana waargenomen. Drie daarvan werden door jagers gedood, hoewel de soort volledig is beschermd. Foto: Wim Klomp.

Moerassen of de natte savannen

Deze zijn gedeeltelijk met bos begroeid en gedeeltelijk bedekt met schijngrassen en struiken. Vroeger kwam hier de Anioema *Anhima cornuta* voor. In Suriname is de laatste in 1966 gedood (Haverschmidt & Mees 1994); in Frans Guyana verdween hij vermoedelijk nog eerder. In Amapá, het aangrenzende deel van Brazilië, zou de soort nog voorkomen. In de hier veelvuldig aanwezige Mauritiuspalm leeft de Palmkruiper *Berlepschia rikeri* zeer verborgen. Deze vogels leven in associatie met deze palm. De soort werd pas in 1982 in dit land ontdekt (Tostain et al. 1992), maar is echter helemaal niet zeldzaam. In Saint-Laurent-du-Maroni waar hij werd ontdekt, kan men hem vaak horen en zelfs vrij gemakkelijk te zien krijgen.

In de Sarcellesavanne, in de noordwesthoek van het land, komen vele eendensoorten en rallen voor. De Bahamapijlstaart *Anas bahamensis* en de Zwartbuikfluiteend *Dendrocygna autumnalis* broeden er. De Blauwvleugeltaling *Anas discors* overwintert hier. Helaas is het grootste deel van deze schitterende natte savanne nu veranderd in rijstvelden. Voor de fluiteenden was dat aanvankelijk geen probleem. Er zijn nog genoeg holle mangroven om in te broeden en ze vinden jonge rijstplantjes veel lekkerder dan hun natuurlijke voedsel.

Rijstplanters maken echter bezwaar als hun gewas in enkele dagen wordt verorberd. Daarom eten ze vaak Zwartbuikfluiteend met als gevolg dat de laatste driehonderd paren van deze soort het niet lang meer zullen maken.

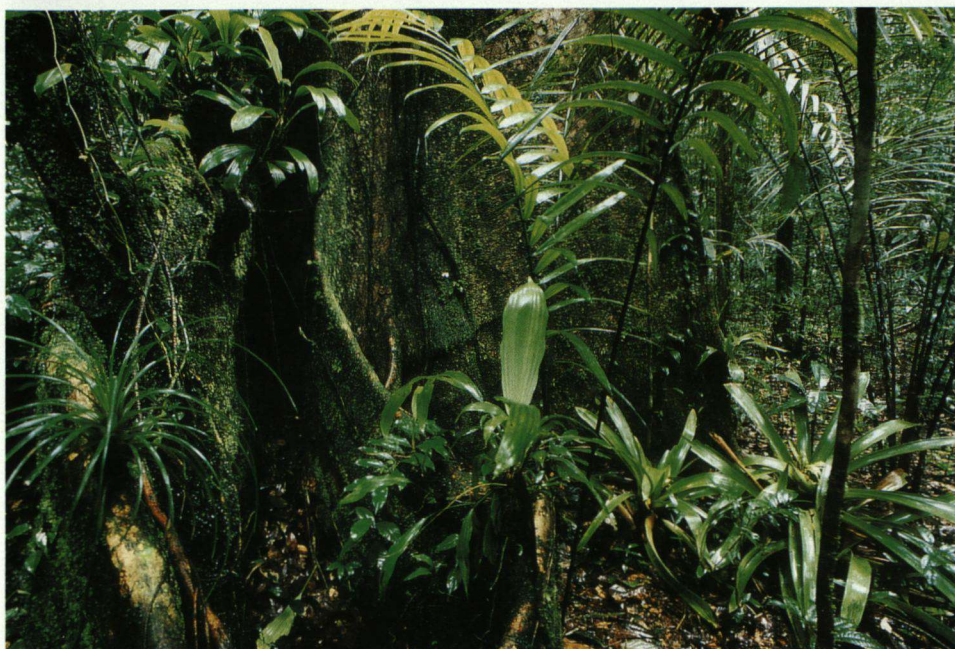
Op de grens met het bos, de droge savanne ontbreekt hier, vinden wij de elders zeer zeldzame Bandstaartbuijzerd *Buteo albonotatus*, die hier algemeen voorkomt. Het vliegbeeld of beter gezegd het zweefbeeld van deze Buteo lijkt erg veel op dat van de vier soorten gieren, waaronder de Roodkopgier *Cathartes aura*, die hier erg algemeen is. Men denkt dat hij zo zijn prooi om de tuin leidt. In het litoraal, hier bedoeld de kuststrook tot en met de droge savannen, komen erg veel roofvogels algemeen en makkelijk waarneembaar voor. Twee soorten buijzerds zijn er zeer algemeen. De Engelse naam Roadside Hawk zegt al waar wij één van die twee soorten kunnen vinden. Er zijn drie roodbruine roofvogels en één zwarte die vroeger alle vier tot het geslacht *Buteogallus* werden gerekend en die qua vliegbeeld, een korte staart en brede vleugels, veel op elkaar lijken. De Krabbenbuijzerd *Buteogallus aequinoctialis* heeft hoofdzakelijk krab op het menu staan en is dan ook uitsluitend te vinden bij de zoutwaterlagunen vlak achter de zee. Als de Indianen of de Bosnegers hun kostgrondjes branden, kan men in de rook daarboven vele Donkergrijze Wouwen *Ictinia plumbea* en Zwaluwstaartwouwen *Elanoides forficatus* op insecten zien jagen. Verder zijn er nog de Vleermuisvalk *Falco rufigularis*, Slakkenwouwen *Rostrhamus sociabilis* en veel andere soorten te noemen.

Droge savannen

Deze kenmerken zich doordat ze hoog gelegen zijn; er groeien bijna geen bomen of struiken. Het gebied is niet echt droog. Aan de oppervlakte bevinden zich grondlagen die

De Leijacana *Jacana jacana* kan met zijn lange tenen makkelijk op drijvende planten lopen.
Foto: Wim Klomp.

In de bergen bij Kaw zijn grotten waar Oranje Rotshanen *Rupicola rupicola* broeden.

Foto: Wim Klomp.

geen water doorlaten. Dit is vermoedelijk de oorzaak, dat deze savannen van nature kaal zijn. Men vindt hier vele soorten zaadeters, die men echter ook wel op de kostgrondjes in het binnenland vindt. Opvallend met zijn lange staart is de Leikleurige Musgors *Emberizoides herbicola*. De Witkaakweidespreeuw *Sturnella magna*, een bruingele vogel die snel over de grond loopt, treft men uitsluitend hier aan. Als de Eskimowulp *Numenius borealis* nog bestaat, is dit misschien de beste plek om hem te vinden.

Vroeger werd hij hier regelmatig tijdens de trek gezien in de grote groepen Amerikaanse Goudplevieren *Pluvialis dominicus* die er nog wel voorkomen (Tostain et al. 1992).

Getijdengebieden

De avifauna hier komt gedeeltelijk overeen met die van de mangrovekust en die uit de moerassen. Dit valt gemakkelijk te begrijpen aangezien de oevers van de krekken met zeer brede stroken mangroven zijn begroeid en de bossen daarachter veel overeenkomst

De Grootsnavelstern *Phaetusa simplex* wordt regelmatig gezien bij de mondingen van de grote rivieren.
Foto: Wim Klomp.

Zwarte Gieren *Coragyps atratus* zijn hier algemeen met name op vuilnisbelten. Het zijn goede vuilopruiers.
Foto: Wim Klomp.

vertonen met de moerasbossen. Op of langs de brede kreek kunnen wij Amerikaanse Slangenhalsvogels *Anhinga anhinga*, Groene Ibissen *Mesembrinibis cayennensis*, Muskuseenden *Cairina moschata*, Zonnerrallen *Eurypyga helias* en Kleine Fuutkoeten *Heliornis fulica* aantreffen. De laatste vier soorten vinden wij ook in moerasgebieden. In de moerassen van Kaw en langs de benedenloop van de Approuaguerivier bestaat nog een zeer aanzienlijke populatie van de bedreigde Hoatzin *Opisthocomus hoazin*. De Hoatzin leeft in een associatie met de Mokomoko, een *Araceae*, die langs en op de oevers groeit en dikke met stekels bezette stengels en grote hartvormige bladeren bezit.

Bos

Er is geen duidelijk verschil tussen de avifauna van het savannebos en die van het laaglandbos. Om die reden behandel ik deze biotopen tegelijk. Wel is er een duidelijke avifaunagrens tussen het litoraal en het binnenland. Voor de meeste soorten ligt die grens daar waar het savannebos ophoudt en de savanne begint. Voor sommige soorten loopt hij dwars door het savannengebied. In de moerasbossen in het litoraal leeft een houtkruiper, de Geelkeelmuisspecht *Xiphorhynchus guttatus*, die op een heel grote Boomkruiper lijkt. De zeer veel daarop gelijkende Roodkeelmuisspecht *Xiphorhynchus pardalotus* zou alleen in het binnenland voorkomen (Tostain et al. 1992). Deze soorten zouden elkaar dus uitsluiten. De groep vormt één van de zes mogelijk

De bloemen van *Inga* species worden druk bezocht door kolibries.
Foto: Wim Klomp.

De Kaalkopolevaar *Mycteria americana* wordt soms in groepen van honderden exemplaren in het litoraal waargenomen. Er is nog geen verklaring voor deze trek. Hier zien wij tussen hen nog een Grote Zilverreiger *Egretta alba*.
Foto: Wim Klomp.

nachtmerries voor iedere vogelaar in dit land. Er zijn in Frans Guyana maar liefst 23 soorten houtkruipers bekend. Vrijwel elke soort valt wel met één of meer andere soorten te verwarren.

De kleine tijtjafachtige Amerikaanse vliegenvangertjes *Tyrannidae* met hun dubbele vleugelstreepjes, waarvan sommige soorten zich bij voorkeur bovenin de bomen ophouden, vormen de tweede nachtmerrie. Eén van hen, de muiskleurige Wenkbrauwvliegenvikker *Phaeomyias murina*, is algemeen in de tuinen van steden en dorpen. Dan zijn er de vele soorten groene kolibries die wel heel nieuwsgierig naar je komen kijken, stilstaand in de lucht met hun vleugels snorrend. Alleen net niet dichtbij genoeg om hen zonder kijker goed te kunnen zien. Stap je achteruit en richt je

jouw kijker, dan springen ze bliksemsnel net uit je kijkerbeeld, uit angst door een katalpult te worden beschoten. Eens toen ik mijn auto kennelijk in het territorium van zo'n groene kolibrie parkeerde, vloog hij door het linkerraam naar binnen, bleef even tussen mijn neus en de voorruit staan snorren en verdween daarna weer vliegensvlug via het rechterraampje. De miervogelsoorten (familie *Formicariidae*), waarvan mannetjes een zwart met witte vleugeltekening bezitten en de wijfjes bruine vleugels met lichtbruine stipjes en vlakjes, manifesteren zich met tientallen tegelijk. Ze foerageren buiten de broedtijd in groepen van honderd of meer individuen in de onderbegroeiing van het bos. Vaak bevinden zich in dezelfde groep ook houtkruipers en soorten die zich hoger in de bomen ophouden bijvoorbeeld de

De Vleermulsvalk *Falco rufigularis* jaagt in de schemering op vleermuizen, maar hij vangt ook wel vogels.
Foto: Wim Klomp.

De Geelvoorhoofdamazona *Amazona ochrocephala* is Eén van de meer zeldzame amazonepapegaai-en.

Foto: Wim Klomp.

bladspeurders (*Automolus spec.* en *Philydor spec.*), die ook al niet zo makkelijk uit elkaar zijn te houden. Aangezien al deze vogels zeer actief foerageren zie je ze maar zelden lang genoeg om hen te herkennen, tenzij je ze heel goed kent. De vibrerende lange fluittonen van de vier algemeen voorkomende tinamoes of stuihoenders (*Tinamidae*) zijn met name in de schemering alom aanwezig. De vogels zelf, die ook veel op elkaar lijken, ziet men maar zelden en dan nog meestal alleen opvliegend. Ten slotte zijn er nog de vele nachtvogelsoorten die je wel hoort, maar niet ziet. Heel bekend is de melancholische roep van de Kleine Boornachtzwaluw *Nictibius griseus* (de Grijs Reuzennachtzwaluw), met net een vijf- of zestonige aflopende toonladder, waar de Engelsen époor me all alone! van hebben gemaakt. De grootste zo niet de spectaculairste roofvogel ter wereld, de Harpij *Harpia harpyja*, is hier algemeen. Algemeen wil hier zeggen dat alle mogelijke territoria zijn bezet. Aangezien een territorium ongeveer 10.000 ha groot is (Thiollay 1989) en de vogel vanaf een tak boven het regenwoud jaagt, is hij toch heel moeilijk te zien te krijgen. Deze roofvogel predeert grote apen als Spin- en Brulaap. Een Spinaap kan veertien kilo wegen en is zeker gevaarlijk voor kleine kinderen. Veel Indianen kennen verhalen waarin baby's door hen zijn meegenomen. Mijn vrouw is als meisje van tien door een Harpij aangevallen. Ze was zonder het te weten in de buurt van zijn nest gekomen. Ze zag de vogel naar zich toe vliegen en rende weg om

een stok op te rapen. De Harpij landde achter haar op de grond en viel haar rennend aan. Ze verdedigde zich met de stok. Een man die eraan kwam, riep haar toe om op te houden met slaan. Toen ze dat deed, vloog de vogel weg. Het vogelen in zo'n bos is nogal anders dan in Nederland. Daar kan je bij een boom gaan staan en denken: 'Die vogel is hier vaak gezien; ik wacht een paar uur en dan komt hij wel.' Hier kun je theoretisch een heel jaar onder een boom gaan staan zonder het beest te zien te krijgen, terwijl hij dat hele jaar regelmatig in die boom aanwezig is, er slaapt, eet en Eén, twee of drie broedsels in grootbrengt.

Wijd verspreid

Papegaaien, toekans, ijsvogels en spechten mogen niet onvermeld blijven. Men kan ze in het hele land aantreffen. In een toekanjaar zijn er in de maanden juli tot en met september grote troepen Roodsnaveltoekans *Rhamphastos tucanus*, Zwartsnaveltoekans *Rhamphastos ambiguus* en de Groefsnaveltoekan *Rhamphastos vitellinus* in het kustgebied waar te nemen. Het betreft hier voedseltrek, want dit verschijnsel valt samen met de vruchtzetting van een aantal soorten bomen, waaronder de Pinapalm. Waar de vogels precies vandaan komen is nog onbekend. De Oranjevleugelamazone of Amazonepapegaai *Amazona amazonica* is hier zeer algemeen, maar er zijn nog een paar veel zeldzamere amazones die er erg veel op lijken. Vroeger waren de Roodgele Ara *Ara macao*, de Roodgroene Ara *Ara chloroptera* (Groenvleugelara) en de

De Kulcaracara *Polyborus plancus* komt hier eigenlijk niet voor. Er zijn geen recente waarnemingen.
Foto: Wim Klomp.

Blauwgele Ara *Ara ararauna* algemeen in het litoraal. Als gevolg van de jacht zijn ze daar geheel verdwenen en moet men hen zoeken in het binnenland, waar ze vanwege hun veren nog steeds worden bejaagd door bosnegers en indianen. Niet om hun vlees, dat is gelukkig erg taai. Een bosneger gaf mij eens een Roodgele Ara die hij had geschoten om de veren. De vogel heeft twaalf uur staan sudderen en was toen toch nog taaier dan de tien jaar oude scharrelkippen die mijn vader eens heeft geslacht. Natuurlijk niet zo verwonderlijk, als men bedenkt dat de vogel misschien wel honderd jaar oud was. Een levende ara is een statussymbool en de jacht die daaruit voortkomt, is nog veel schadelijker. Men probeert de vogels in hun vleugels te schieten, wat natuurlijk nogal vaak misgaat en de dood van het beest tot gevolg heeft. Verder komen er in Frans Guyana nog kleine groene soorten ara's voor. De algemeenste daarvan is de Roodbuikara of Mauritiusara *Ara manilata*. Van de parkietensoorten is de Maosparkiet *Aratinga pertinax* algemeen in het kustgebied. Verder komen er vier soorten groene ijsvogels voor en Een erg grote

blauwe soort. Alle vijf soorten kan men gemakkelijk te zien krijgen. Tot slot de spechten. Dat zijn er veel. Er zijn drie grote soorten erg algemeen, waarvan er twee bont gekleurd zijn, maar alle drie hebben ze een rode kop. Een soort is echter bijna helemaal geel.

Ten slotte

Een artikel als dit kan onmogelijk volledig zijn. Er zijn in Frans Guyana meer dan zeshonderd vermoedelijke broedvogels bekend en men kan er in vijf jaar zonder al te veel moeite te doen 450 soorten zien. Haverschmidt schoot tijdens zijn twintigjarige verblijf in Suriname overigens 540 vogelsoorten. De meeste vogels zullen door het doen van zichtwaarnemingen gedetermineerd moeten worden. Op geluid is dat moeilijk. Indien u eens naar vogels in Frans Guyana wilt gaan kijken kunt daarover contact met mij opnemen.

■ Otte Ottema, p/a Stinasu, Cornelis Jongbastraat 10-14, Paramaribo, Suriname, e-mail: otteottema@yahoo.com

LITERATUUR:

- Haverschmidt, F. & G.F. Mees (1994): The Birds of Surinam. Vaco, Paramaribo.
Meyer de Schauensee, R. & W.H. Phelps jr. (1978): A guide to the birds of Venezuela. Princeton University Press, Princeton (N.J.).
Thiollay, J.M. (1989): Area requirements for the conservation of rainforest raptors and gamebirds in French Guiana. Conservation Biology 3 (2): 128-137.
Tostain, O., J.-L. Dujardin, C. ...rard & J.-M. Thiollay (1992): Oiseaux de Guyane. Museum National d'Histoire Naturelle, Brunoy, Frankrijk.